

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ¹

До революції дитячої музичної освіти або музичного виховання не було. Музикально здібні діти, переважно діти буржуазії, навчались у консерваторіях і музичних школах поруч з дорослими, вивчаючи разом з ними всі музично-теоретичні дисципліни.

Про загальний всебічний розвиток дітей не було й мови, і чим талановитіший був учень, тим більше його впрягали у вузькотехнічну музичну роботу, цілком ігноруючи питання його загального розвитку. Це було причиною розвитку вундеркіндства, ненормального розбухання й однобічного розвитку технічних виконавських даних у дитини, з повним затемненням розвитку його інтелекту в цілому, а це в свою чергу у величезній більшості вело до скорого дальшого припинення росту учня, коли до нього починали ставити вимоги як до дозрілого музиканта – тоді виявлялась уся пустота, зовнішність, беззмістовність успіхів такого вундеркінда, повна безгрунтовність і відсутність бази дальших успіхів. Усі закладені в учнях здібності, не маючи всебічного рівномірного розвитку, скеровані тільки в бік штучної гіпертрофії вузько виконавських навичок, скоро блякли, вихолощувались і своїм застоєм заводили у безвихідь самого учня і його керівників.

Ніяк не краще було з музичним вихованням у загальноосвітній середній і нижчій школі. Якщо воно і запроваджувалось у частині шкіл, то обмежувалось лише хорovým співом, керували яким звичайно церковні регенти.

Пролетарська революція, відкривши двері в музичні школи широким масам трудящих, поставила також і питання про музичну освіту й виховання дітей. Гостро і чітко було висунуто питання про величезну виховну роль мистецтва, зокрема музики, про те величезне значення, яке мистецтво має в справі формування людини. Важливо було знайти

¹ Підписано – Заслужений професор К. Михайлов.

шляхи і форми, за якими повинно йти ознайомлення дітей з музикою, встановити і перевірити необхідні методи музичного навчання дітей, зуміти органічно зв'язати музичну роботу з роботою в політехнічній школі, диференціювати і водночас пов'язати питання дитячої музичної освіти початками професіоналізації, з питаннями музичного виховання.

Усі ці найважливіші завдання поставила революція перед працівниками педагогічного фронту як музичної, так і політехнічної школи.

Києву і його працівникам у розв'язанні цих завдань належить одно з перших місць в усьому Союзі. Тут уперше не тільки була усвідомлена безглуздість старої музичної школи, а й відкрита (у 1923 році) перша в Союзі спеціально дитяча музична школа. У зв'язку з цим провадилась велика методична й організаційна робота.

Специфіка музичного виконавства в багатьох своїх галузях потребує початку розвитку виконавських навичок, набуття техніки, виховання ігрового апарату – рук – з дитинства. Тільки рідким винятком із цього загального правила бувають піаністи, скрипалі і навіть віолончелісти, які не почали свого навчання з дитинства. Отже, в музичному розвитку дитини мимоволі грає роль певна частина професіоналізації, а це і є тим небезпечним моментом, який так гіпертрофічно панував у практиці старої музичної школи. Завданням нашої дитячої музшколи є так поставити навчання на музичному інструменті, щоб, не ігноруючи розвитку техніки, набуття ряду формальних знань, усе це зв'язувати як з музичним вихованням, розвитком слухових навичок і музичного сприймання, з засвоєнням елементів музичної теорії й музично-історичного орієнтування, – так і з загальною освітою, з загальним політехнічним розвитком учня.

Не можна сказати, щоб ці питання було остаточно розв'язано одночасним навчанням дітей у спеціальній дитячій музшколі і в політехнічній школі. Але з різних можливих

варіантів розв'язання цього питання – трудшкола з музичним ухилом, музшкола із загальноосвітніми класами тощо – досі на практиці найбільш прийнятна була існуюча система. Кажу прийнятна, бо її ніяк не можна визнати за досконалу, за таку, що не підлягає критиці. Якраз тепер у Києві буде спроба організувати одну десятирічку з музичних ухилом, в якій музично обдаровані діти водночас будуть проходити курс трудшколи та спеціальної музичної школи.

Основним завданням спеціальної дитячої музичної школи є підготовка молоді до дальшої музичної професійної освіти, яка дає кадри музичних діячів усіх видів для чимраз ростучих потреб нашого, соціалістичного будівництва. Тому до такої школи приймаються діти з більш-менш виразно виявленими музичними здібностями, добрим природним слухом, чуттям ритму, нормальною пам'яттю та руками, придатними для гри па тому чи іншому інструменті. Спеціальними інструментами є фортепіано, скрипка, віолончель і частина духових інструментів, нешкідливих для дитячого організму.

Поряд навчання на інструменті, діти поступово дістають всебічний розвиток своїх музично-художніх даних через роботу над слухом, ритмом, музичною пам'яттю, орієнтуванням у музичному творі (активне слухання музики) з погляду його форми, стилю, змісту. Зі старшими дітьми провадиться робота по засвоєнню знань елементів побудови музичної речі. Особливу увагу віддається виявленню в кожному учні його творчих музичних даних і поступове їх оформлення. При цьому виявляється така велика кількість дітей з творчими можливостями, про яку навіть мріяти не могла стара музична школа.

Найстарішою в Союзі і найбільшою в Києві є перша дитяча музшкола, яка входить у систему консерваторії. Маючи в своєму складі висококваліфікованих педагогів, базуючись на вищевказаних настановах, школа забезпечує прекрасну продукцію. Але для зразкового поставлення справи школі цій бракувало необхідних умов. За останній час, як з боку

НКО¹, так і з боку місцевих органів призначено школі солідну дотацію, що безперечно дає можливості розвитку школи. А наступний навчальний рік, коли школа поєднається з десятирічкою й буде мати власне, цілком пристосоване для роботи приміщення, а може ще й невеликий гуртожиток для дітей колгоспників – для дитячого музичного виховання та освіти в Києві буде початком нового етапу. З цього року значно поширяться всі можливості для Києва дати музично обдарованим дітям України найкращі умови для розвитку їх талантів та здібностей.

Партійно-комсомольська нарада з питань художнього виховання дітей, що сьогодні відкривається, безперечно, розгляне сучасний стан музичних дитячих шкіл та їх перспективи і своїми вказівками допоможе подолати ті перешкоди, які може зустрінути найважливіша галузь дитячої музичної освіти.

«Пролетарська правда» 1935 р., 5 травня

*Матеріали до друку підготувала
К. І. Шамаєва*

¹ Народний комісаріат освіти.